

EKONOMICKÁ FAKULTA TUL
Centrum oceňování majetku

TECHNICKÁ
UNIVERZITA
V LIBERCI

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Specializační studium
Oceňování obchodních závodů (podniků)

Finanční účetnictví

Ing. Olga Malíková, Ph.D.

+420 485 352 366

olga.malikova@tul.cz

www.com.tul.cz

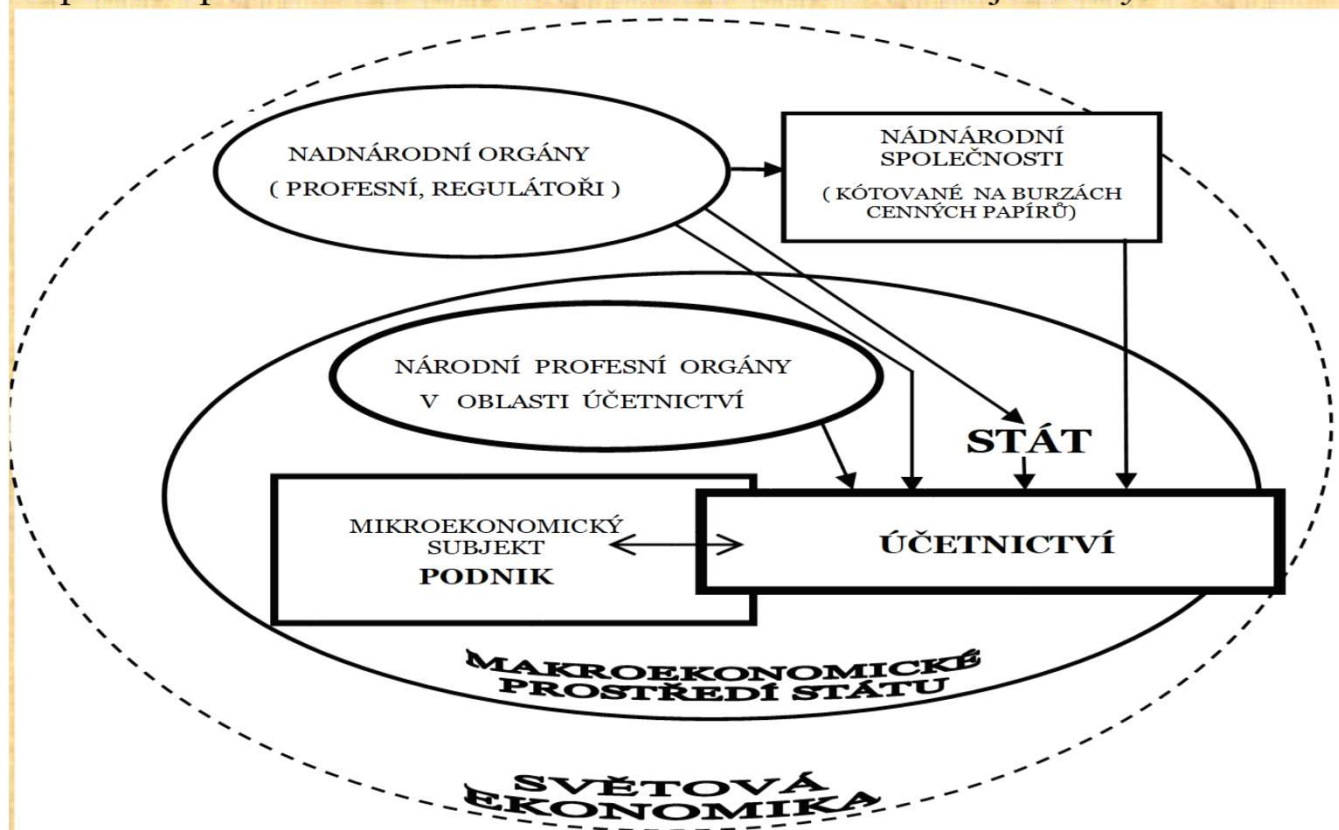
7.
**Účetní regulace,
harmonizace a konvergence účetních systémů,
obecně uznávané účetní zásady**

Obsah

- 7.1 Regulace – harmonizace – konvergence účetních systémů.**
- 7.2 Regulace účetnictví v České republice.**
- 7.3 Obecně uznávané účetní zásady.**
- 7.4 Komparace obecného vymezení účetních zásad a jejich znění v české legislativě**

7.1
***Regulace – harmonizace – konvergence
účetních systémů***

Následující obrázek 1 zachycuje faktory z pohledu účetní regulace, které mají dopad na způsob vedení účetních záznamů v rámci účetní jednotky.

Obrázek 1: Subjekty ovlivňující metodu vedení finančního účetnictví
Zdroj: Malíková (2010), upraveno

REGULACE

= usměrňování finančního účetnictví s cílem dosáhnout věrný a poctivý obraz o finanční pozici a výkonnosti účetní jednotky. Nejedná se o regulaci pro daňové účely.

Regulace může probíhat

I.

- **Regulace po linii účetních výkazů** (standardizace obsahu, nikoliv však formy účetních výkazů (typické pro anglosaské země))
- **Regulace běžného účetnictví** (metodické postupy účtování, unifikace formátů účetních výkazů (typické pro kontinentální Evropu))

II.

- **Závazná národní regulace** (v kontinentální Evropě formou zákonů)
- **Dobrovolná regulace na úrovni podniku** (vnitropodnikové směrnice, implementace interpretací národní účetní rady)

HARMONIZACE

= přizpůsobení se pravidlům mimo národní ekonomiku obvykle implementací pravidel vydaných mezinárodní autoritou do národní legislativy

-

v účetnictví např. převzetí formátů účetních výkazů dle Evropských direktiv, výkaznictví dle standardů IFRS při vstupu podniku na burzu, akceptace účetních zásad a metodik apod.

KONVERGENCE

= sjednocení postupů v rámci různých mezinárodních autorit

-

v účetnictví společný projekt **FASB** (US) a **IASB** (UK) pro vydávání jednotných mezinárodních standardů **IFRS**)

FASB – Financial Accounting Standards Board - Rada vydávající standardy US-GAAP

IASB – International Accounting Standards Board – Rada vydávající původně standardy IAS

IFRS – International Financial Reporting Standards

MEZINÁRODNÍ ÚČETNÍ HARMONIZACE

V současné době existují 3 významné linie mezinárodní účetní harmonizace:

- Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (**IFRS** – International Financial Reporting Standards, skládají se z:
 - Koncepčního rámce,
 - Standardů IFRS / IAS
 - Interpretací účetních standardů).
- Účetní směrnice Evropské unie (**Směrnice 2013/34/EU** o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků)
- Účetní standardy spojených států amerických (**US-GAAP** – United States Generally Accepted Accounting Principles).

ZASAZENÍ ÚČETNÍHO SYSTÉMU ČR DO NOBESOVY KLASIFIKACE

	Účetní systémy	Země
Makroekonomický koncept	ovlivněné vládou	Švédsko
	ovlivněné legislativou	Japonsko Německo → Česko
	ovlivněné daňovou soustavou	Francie → Česko Belgie, Španělsko, Itálie
Mikroekonomický koncept	založené na ekonomické praxi	Vliv UK: Irsko, Nový Zéland, Austrálie Vliv USA: Kanada
	založené na ekonomické teorii	Holandsko

Zdroj: Nobes (2017), upraveno a doplněno

7.2
Regulace účetnictví v České republice

ÚČETNÍ LEGISLATIVA ČR

I. **Zákon č. 563/91 Sb., o účetnictví** (v platném znění po novelách)

II. **Prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví**

- Vyhláška č. **500/2002** Sb. ... pro účetní jednotky, které jsou **podnikateli** účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
- Vyhláška č. **501/2002** Sb. ... pro účetní jednotky, které jsou **bankami a jinými finančními institucemi**
- Vyhláška č. **502/2002** Sb. ... pro účetní jednotky, které jsou **pojišťovnami**
- Vyhláška č. **503/2002** Sb. ... pro **zdravotní pojišťovny**
- Vyhláška č. **504/2002** Sb. ... pro účetní jednotky, u kterých **hlavním předmětem** činnosti **není podnikání**
- Vyhláška č. **410/2009** Sb. ... pro účetní jednotky, které jsou **územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu**

ÚČETNÍ LEGISLATIVA ČR

III. České účetní standardy

- **České účetní standardy pro podnikatele** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.)
- **České účetní standardy pro finanční instituce** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 501/2002 Sb.)
- **České účetní standardy pro pojišťovny** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 502/2002 Sb.)
- **České účetní standardy pro zdravotní pojišťovny** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 503/2002 Sb.)
- **České účetní standardy** pro účetní jednotky, u kterých **hlavním předmětem** činnosti **není podnikání** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 504/2002 Sb.)
- **České účetní standardy pro ÚSC, PO, SF a OSS** (standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 410/2009 Sb.)

ÚČETNÍ LEGISLATIVA ČR

Společnosti kótované na burzách CP vykazují dle standardů IFRS (tzn. nevztahuje se na ně česká legislativa k vyhotovení účetních výkazů)

7.3
Obecně uznávané účetní zásady

OBECNĚ UZNÁVANÉ ÚČETNÍ ZÁSADY

- Podnět k jejich stanovení dal pád newyorské burzy v r. 1929, jejich sestavením pověřena NY SEC
 - **SOUBOR KONVENČÍ, PRAVIDEL, POSTUPŮ, METODICKÝCH ZÁSAD RŮZNÉHO STUPNĚ ZÁVAŽNOSTI – NIKOLIV ZÁKON**
 - vyhovují burze cenných papírů
 - mají podporu účetních teoretiků
 - mají podporu autorizovaných auditorů
1. Vyhlášené zásady - vydávají je nevládní účetní instituce
 2. Nevyhlášené zásady - nemají všeobecnou závaznost – směrnice, stanoviska, popisy řešení apod.
 3. Základní zásady - teoretický základ účetnictví

OBECNĚ UZNÁVANÉ ÚČETNÍ ZÁSADY

- **Zásada účetní jednotky**
- **Předpoklad trvání podniku i v budoucnosti**
- **Zásada periodicity zjišťování hospodářského výsledku**
- **Zásada objektivit účetních informací**
- **Zásada oceňování v historických cenách**
- **Zásada stálé kupní síly peněžní jednotky**
- **Zásada vymezení okamžiku realizace**
- **Zásada konzistence mezi účetními obdobími**
- **Zásada opatrnosti**
- **Zásada akruálnosti**
- **Princip významnosti**
- **Zásada přiřazování nákladů výnosům**
- **ZÁSADA VĚRNÉHO A POCTIVÉHO ZOBRAZENÍ SKUTEČNOSTI**

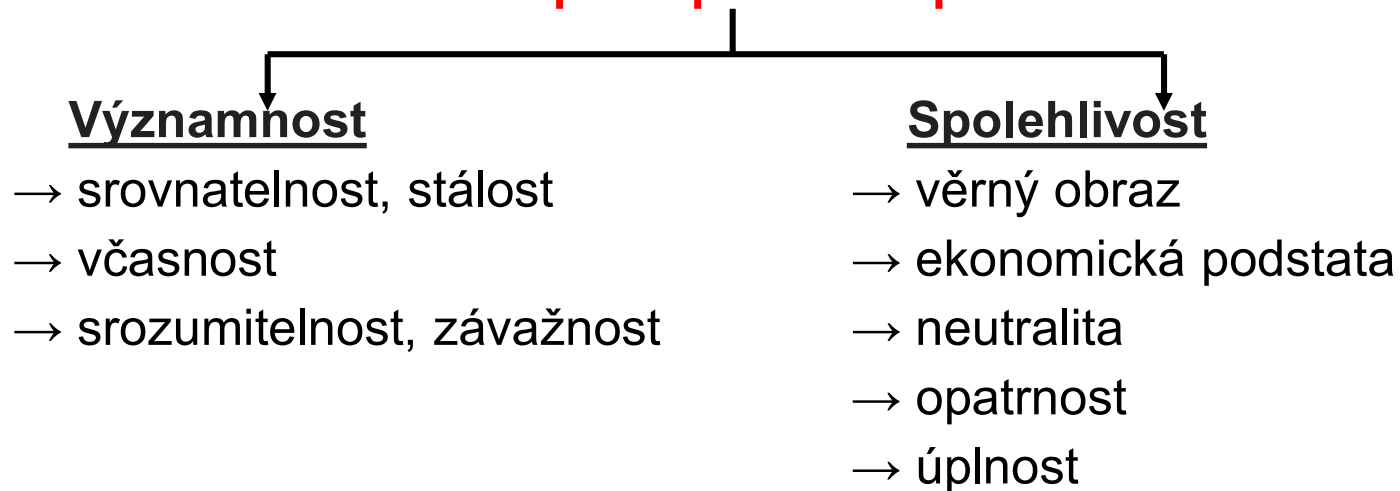
KONCEPT RADY PRO MEZINÁRODNÍ ÚČETNÍ STANDARDY (IASB)

Poctivé zobrazování

Základní předpoklady:

Akruální princip + trvání podniku

KVALITATIVNÍ POŽADAVKY

- **Na účetní výkazy:**

Spolehlivost, srovnatelnost, srozumitelnost, významnost

- **Na účetní záznamy:**

správnost, úplnost, průkaznost, srozumitelnost, přehlednost, způsob zaručující trvalost

7.3

Komparace obecného vymezení účetních zásad a jejich znění v české legislativě

ZÁSADA ÚČETNÍ JEDNOTKY (entity concept)

= hospodářské jevy se zachycují ve vztahu k urč. ek. subjektu → úč. jednotce

Česká legislativa:

„Účetní jednotky jsou povinny vést jedno účetnictví za účetní jednotku jako celek.“ (ZoÚ, § 4, odst. 9)

→ Vymezený okruh subjektů dle ZoÚ.

Komentář:

Na rozdíl od obecného požadavku vymezení účetní jednotky (účetní jednotka je jakýkoliv subjekt uskutečňující ekonomické činnosti), česká legislativa považuje za účetní jednotky jen vymezený soubor subjektů (dle § 1 ZoÚ).

PŘEDPOKLAD DOBY TRVÁNÍ ÚJ V DOHLEDNÉ BUDOUCNOSTI (going-concern)

= předpoklad, že podnik byl založen s cílem dlouhodobého trvání → vliv na ocenění vykazovaných položek

Česká legislativa:

„Účetní jednotka je povinna použít účetní metody způsobem, který vychází z předpokladu, že bude nepřetržitě pokračovat ve své činnosti a že u ní nenastává žádná skutečnost, která by ji omezovala nebo ji zabraňovala v této činnosti pokračovat i v dohledné budoucnosti. V případě, že účetní jednotka má informaci o tom, že u ní taková skutečnost nastává, je povinna použít účetní metody způsobem tomu odpovídajícím ...“ (ZoÚ, § 7, odst. 3)

Komentář:

Tato zásada aplikovaná v čes. ZoÚ odpovídá principu vycházejícímu z US GAAP / IFRS. V případě, že je očekávaný zánik ÚJ, musí tomu odpovídat přecenění položek rozvahy na likvidační ceny.

PERIODICITA ZJIŠŤOVÁNÍ VH A FIN. SITUACE ÚČETNÍ JEDNOTKY

= vymežit úč. období, aby uživatelé měli možnost posoudit nejen okamžitový stav majetku a VH, též pro srovnání v čase, k jakému pohybu došlo mezi jednotlivými účetními obdobími.

Česká legislativa:

„Účetním obdobím je nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, není-li dále stanoveno jinak. Účetní období se buď shoduje s kalendářním rokem nebo je hospodářským rokem. Hospodářským rokem je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden ... uplatnit hospodářský rok lze pouze po oznámení záměru změny účetního období místně příslušnému správci daně z příjmů nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období ...“ (ZoÚ, § 3, odst. 2,5)

Komentář:

Česká legislativa je v zásadě v souladu s obecně přijímanými účetními zásadami, je však patrný vliv zásahů státu – subjekt je povinen oznámit správci daně úmysl změny režimu účetního období.

OBJEKTIVITA ÚČETNÍCH INFORMACÍ

= údaje uvedené v účetních výkazech jsou založené na ověřitelných skutečnostech a jsou nezávadné. Změny v aktivech a pasívech se nemají zaúčtovat dříve, než byly objektivně zjištěny. Za objektivní se považuje pouze taková skutečnost, která je ověřitelná nezávislým znalcem.

Česká legislativa:

„Účetní doklady jsou průkazné účetní záznamy... Podle tohoto zákona se za průkazný účetní záznam považuje pouze ... účetní záznam, jehož obsah je prokázán přímo porovnáním se skutečností, kterou tento záznam prokazuje ...“ (ZoÚ, §11, odst. 1, § 33a, odst 1, písm. a)

Komentář:

- 1. Zásada objektivity souvisí se snahou o zajištění spolehlivých informací, které nejsou ovlivněny subjektivní úvahou a jsou ověřitelné nezávislými znalci (např. auditory, znalci v oboru ocenění, ...).**
- 2. V účetnictví se však nelze obejít bez subjektivních úvah a odhadů.**

OCEŇOVÁNÍ V HISTORICKÝCH CENÁCH

= oceňování majetku v pořizovacích hodnotách, které byly na pořízení majetku vynaloženy v okamžiku pořízení včetně vedlejších nákladů s pořízením souvisejících.

Takovéto ceny uchovávají podmínky, které byly platné v době pořízení.

Česká legislativa:

ZoÚ vymezuje způsoby ocenění různých složek majetku a závazků k okamžiku uskutečnění účetního případu (blíže viz ZoÚ, § 25)

Komentář:

- 1) Zásada nerespektuje změny kupní síly peněžní jednotky, tj. nebere v úvahu inflaci.**
- 2) Český účetní systém je převážně založen na oceňování v historických cenách.**

MĚŘENÍ POMOCÍ PENĚŽNÍ JEDNOTKY

= předmětem účetnictví by měly být pouze ty činnosti sledovaného ekonomického subjektu, které jsou měřitelné v peněžních jednotkách.

Česká legislativa:

„Účetní jednotky jsou povinny **vést účetnictví v peněžních jednotkách české měny**. V případě pohledávek a závazků, podílů na obchodních korporacích, práv z cenných papírů ... a derivátů, cenin, pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, a cizích měn ... jsou účetní jednotky povinny použít **současně i cizí měnu** ... V knihách analytických účtů se užije vyjádření v peněžních jednotkách; nelze použít jen měrných jednotek a vyjádření množství.“ (ZoÚ, § 4, odst. 12, § 16, odst. 2)

Komentář:

Pokud podnik je součástí nadnárodního celku, je nucen provést převod svých účetních výstupů do měny dle požadavku mateřské společnosti.

OKAMŽIK REALIZACE, uskutečnění ÚČ. případu

= účetní případ nastává v okamžiku vzniku skutečnosti, která je předmětem účetnictví, a máme-li k tomuto účetnímu případu účetní doklad, měl by se bezodkladně zobrazit v účetním systému.

Česká legislativa:

„Účetní jednotky jsou povinny vyhotovovat účetní doklady bez zbytečného odkladu po zjištění skutečností, které se jimi zachycují, a to tak, aby bylo možno určit obsah každého jednotlivého účetního případu...“ (ZoÚ, § 11, odst.2)

Komentář:

Uskutečnění účetního případu se může projevit následovně:

- 1) **REALIZACE:** jako prodej výrobků, zboží nebo služeb odběratelům za hotové nebo na fakturu, případně výměnou za nepeněžní aktivum; v okamžiku, kdy jsou vlastnická práva převedena na třetí osobu; → zúčtování **výnosu**
- 2) jako snížení hodnoty aktiv například v důsledku jejich zničení bez ohledu na to, zdali budou získány prostředky z pojistné události či z jejich zbytkové hodnoty;
- 3) **UL** jako úbytek části hodnoty dlouhodobého majetku vyjádřené odpisy.

KONZISTENTNOST (STÁLOST)

= metody účetování hospodářských operací, metody oceňování, způsoby vykazování údajů apod. zůstávají z hlediska času stejné - konzistentní.

Česká legislativa:

„Uspořádání a označování položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty a jejich obsahové vymezení a způsoby oceňování použité v jednom účetním období nesmí účetní jednotky změnit v následujícím účetním období. Účetní jednotky mohou ... změnit zcela nebo zčásti mezi jednotlivými účetními obdobími jen ... z důvodů zpřesnění věrného zobrazení nebo zkvalitnění vypovídací schopnosti účetní závěrky ...“ (ZoÚ, § 7, odst. 4)

Komentář:

ZoÚ přijal tuto zásadu ve shodném obecném významu, z jeho ustanovení však nelze usoudit, do jaké míry tato zásada má být uplatněna, pokud dojde ke změně metod. (Dle IFRS nutno přepracovat zpětně veškeré informace zveřejňované uživatelům pro zachování konzistence mezi účetními obdobími).

ZÁSADA OPATRNOSTI

= oceňování majetku má zohledňovat i případná rizika či ztráty, do účetních výkazů se mají zachycovat pouze zisky skutečně realizované, ztráty a závazky se šem naopak mají zahrnout, i když jejich výše není ještě přesně známa. → princip „nižší z hodnot“

Česká legislativa:

„Účetní jednotky při oceňování ke konci rozvahového dne zahrnují jen zisky, které byly dosaženy, a berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního období zisk nebo ztráta ... Ustanovení ... vyjadřují rezervy, opravné položky a odpisy majetku.“ (ZoÚ, § 25, odst. 3, § 26, odst. 3)

Komentář:

- v české legislativě aplikováno v souladu s obecně uznávaným principem, české předpisy navíc určují konkrétní metody, kterými se této zásady dosahuje.

EKONOMICKÁ FAKULTA TUL • **Opravné položky a odpisy** se aplikují u aktiv, **rezervy** u závazků.

AKRUÁLNOST

= náklady a výnosy (a ostatní položky) vykazujeme v tom účetním období, se kterým věcně a časově souvisí, bez ohledu na to, kdy se uskutečnily nebo uskuteční výdaje a příjmy vyvolané těmito náklady a výnosy.

Česká legislativa:

„Účetní jednotky účtují podvojnými zápisy o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí ... ; není-li možno tuto zásadu dodržet, mohou účtovat i v účetním období, v němž zjistily uvedené skutečnosti ... o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí.“(ZoÚ, § 3, odst. 1)

Komentář:

- Akruálnost přijata do ZoÚ v původním významu.
- Jde o správné vyčíslení výsledku hospodaření.
- Náklady a výnosy zjištěné dodatečně v pozdějších účetních obdobích či vzniklé retrospektivním zásahem státu (tj. změnou legislativy) se zobrazí v rozvaze jako „Jiný výsledek hospodaření“.

ZÁVAŽNOST ÚČETNÍCH INFORMACÍ

= požadavek, aby výkazy obsahovaly takové informace, které jsou pro uživatele významné z hlediska jejich případných rozhodnutí.

Česká legislativa:

*„Informace v účetní závěrce ... je **včasná**, je-li získána ve správném čase z hlediska její významnosti a nákladů na její získání, pokud tyto náklady nepřevýší přínosy plynoucí z této informace ... Informace se považuje za **významnou**, jestliže je o ní možné předpokládat, že by její neuvedení nebo chybné uvedení mohlo ovlivnit úsudek uživatele ...“*

(ZoÚ, § 19, odst. 7)

Komentář:

Obecný princip zcela přijat do čes. legislativy.

ZÁSADA PŘÍŘAZOVÁNÍ NÁKLADŮ VÝNOSŮM

= aby k výnosům v daném období uznaným a tedy vykázaným byly přiřazeny pouze ty náklady, které se těchto výnosů týkají.

Česká legislativa:

ZoÚ neobsahuje žádné ustanovení k této zásadě. Zásadu lze vysledovat ze způsobu, jakým je určena struktura výkazu zisku a ztráty v prováděcí vyhlášce k ZoÚ.

Komentář:

Problémy s uznáním nákladů:

- některé N nelze k V přiřadit vůbec – jedná se o tzv. **náklady období**
- N přiřaditelné výnosům = **náklady výkonu**, u nichž může nastat:
 - nastaly dříve než výnos, jsou přiřazovány dodatečně,
 - pokud výnosy nastanou v budoucích úč. obd, N se zahrnují do běžného obd.
 - některé N mají vztah k více obd., nelze je k V přiřadit → **zásada periodické alokace N** (např. N na poř. DM se alokují formou odpisů)

VĚRNÉ A POCTIVÉ ZOBRAZENÍ – „FAIR AND TRUE VIEW“

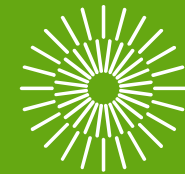
= Každá operace je zkoumána z hlediska její podstaty bez ohledu na její daňové a právní dopady. **Nadřazená zásada všem předchozím!!!**

Česká legislativa:

*„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky ... **Zobrazení je věrné**, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce **uloženo na základě tohoto zákona**. **Zobrazení je poctivé**, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti ...“*
(ZoÚ, § 7, odst. 1, 2)

Komentář:

- **Zákony tvoří stát – věrný obraz by ale měl primárně sloužit vlastníkům a manažerům k jejich rozhodování a řízení;**
- **mnoho zemí kontinentální Evropy včetně ČR ve svém národním účetnictví spatřuje přednostně nástroj vykázání daňové povinnosti!**

Literatura

ČESKO, 1991. Zákon č. 563 ze dne 31. prosince 1991 o účetnictví. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 107, strana 2802, ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-563>

IASB, 2023. *Conceptual Framework* [online]. London: International Accounting Standards Board. [cit. 2023-08-25]. Available from: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-ofstandards/conceptual-framework.html/>

MALÍKOVÁ, O. a J. HORÁK, 2010. *Finanční účetnictví: poznámky k vybraným oblastem účetní teorie v podmínkách současné účetní regulace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-690-4.

NOBES, Ch., 2014. *International Classification of Financial Reporting*. 3rd ed. London: Routledge, Taylor & Francis Group. ISBN 978-1-138-49734-4.

RYNEŠ, P., 2023. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: Průvodce podvojným účetnictvím k 1. 1. 2023*. 22. vyd. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7554-379-0.

EKONOMICKÁ FAKULTA TUL
Centrum oceňování majetku

Děkuji za pozornost

Ing. Olga Malíková, Ph.D.

+420 485 352 366

olga.malikova@tul.cz

www.com.tul.cz